

Inflācijas ierobežošanas īstermiņa un ilgtermiņa plāns.

Rīgas 64. vidusskolas

12. ^b klases skolniece

Madara Uburģe

Skolotāja- konsultante:

Nora Heinrihsone

Par **Inflāciju** sauc cenu pieauguma procesu. Inflācija padara naudu mazāk vērtīgu. Lai nodrošinātu stabili augošus valsts ekonomikas rādītājus, inflācija apmēram 2% gadā tiek uzskatīta par optimālu. To mēra kā procentuālu cenu vidējā līmeņa izmaiņu noteiktā laika periodā- mēnesī, ceturksnī, gadā u.c. Kā izplatītāko inflāciju raksturojošo mērvienību lieto

patēriņa cenu indeksu (**PCI**), arī pasaulē tas tiek uzskatīts par vienu no labākajiem rādītājiem, kas palīdz konstatēt cenu izmaiņas laikā. PCI ir rādītājs, kas atspoguļo patēriņa preču un pakalpojumu atlases (patēriņa groza) vērtības maiņu pārskata periodā attiecībā pret iepriekšējo periodu. PCI gan neņem vērā nodokļus un izmaiņas patēriņā saistībā ar atsevišķu preču un pakalpojumu cenu kāpumu. Patēriņa groza sastāvā ir dažādas preces un pakalpojumi- komunālie pakalpojumi, pārtikas preces, maksājumi par īri, transportu, kā arī izklaidēm, tabakas izstrādājumiem, tas raksturo visu, ko mēs pērkam. To aprēķina un publicē LR Centrālā statistikas pārvalde. Pasaulē šādus aprēķinus un pētījumus veic dažādu valstu statistiskās institūcijas. Eiropas Savienībā kopumā šo statistisko rādītāju aprēķinus veic Eurostat (*Eurostat*). Lai salīdzinātu cenu izmaiņas periodā, Eiropas Savienības valstu starpā tiek izmantots Saskoņotais patēriņa cenu indekss (**SPCI**).

Inflāciju izsaka kā attiecību starp patēriņa groza cenu pārskata gadā un analogiska patēriņa groza cenu bāzes gadā.

$$PCI = \frac{\text{Patēriņa groza cena pārskata gadā}}{\text{Patēriņa groza cena bāzes gadā}} * 100$$

Inflācijas temps ir procentos izteiktas cenu līmeņa izmaiņas.

$$\text{Inflācijas temps} = \frac{PCI_{\text{pārskata gadā}} - PCI_{\text{iepriekšējā gadā}}}{PCI_{\text{iepriekšējā gadā}}} * 100$$

Kāpēc īsti rodas inflācija? Tai ir vairāki cēloņi, un ņemot vērā tos, ekonomisti izšķir divus inflācijas veidus - pieprasījuma un piedāvājuma, jeb ražošanas izmaksu inflācija.

Pieprasījuma inflāciju raksturo pieprasījums pēc patēriņa precēm, pakalpojumiem. Tā rodas, ja palielinās kopējais pieprasījums (kopējie izdevumi), kas netiek segts ar kopējā piedāvājuma palielinājumu. Pieprasījuma inflācijas cēloņi: valsts izdevumu segšana uz naudas emisijas rēķina jeb monetārais šoks, aizdevumu procentu likmes samazināšana un kredītu izsniegšanas palielināšana, to neefektīva izmantošana, cenu līmeņa pieaugums ārvalstīs, kas ietekmē nacionālās valūtas kursa izmaiņas. To var samazināt, ja samazina naudas daudzumu apgrozībā vai palielina saražoto preču daudzumu, vai abus pasākumus īsteno reizē.

Piedāvājuma (izmaksu) inflācija saistīta ar ražošanas izmaksu kāpumu. Ja pieprasījums arvien pieaug, lai to apmierinātu, tiek palielināta esošo strādnieku darba slodze vai tiek nolīgti jauni strādnieki, lai to izdarītu pilnas nodarbinātības apstākļos ir

jāmaksā lielākas algas, līdz ar to palielinās ražošanas izmaksas un cenas. Izmaksu inflācijas cēloņi: darba algu pieaugums, kas ir viens no ražošanas izmaksu elementiem, izejvielu un materiālu cenu pieaugums, cenu līmeņa pieaugums ārzemēs, tehnikas nolietojums.

Nenoliedzami, patreizējo patērētāju rīcību preču, pakalpojumu tirgos ietekmē arī pašu iedzīvotāju šī brīža novērojumi un nākotnes paredzējumi, jeb inflācijas gaidas. Zināmā mērā to varētu nosaukt par masu psiholoģijas ietekmi, kas arī veicina un ietekmē šo vispārējo cenu kāpumu.

Pēdējā laikā bieži tiek runāts par makroekonomisko nestabilitāti valstī. Makroekonomika sniedz mums zināšanas, kā valsts ekonomiskā politika varētu ietekmēt un paaugstināt ražošanas attīstību, inflācijas samazināšanu, nodarbinātību, ekonomikas izaugsmi. Viens no rādītājiem, kas raksturo valsts makroekonomisko attīstību ir **iekšzemes kopprodukts (IKP)**. Tas ir jēdziens ekonomikā, kas apzīmē visu saražoto preču un pakalpojumu vērtību naudas izteiksmē kādas teritorijas ietvaros kādā noteiktā laika periodā (parasti gadā). Tas atšķiras no nacionālā kopprodukta ar to, ka neņem vērā starptautisko ienākumu sadali, mērot to, cik daudz vērtības ir radīts attiecīgajā teritorijā. Nominālais IKP ir tieši naudas cena precēm un pakalpojumiem. Reālo IKP aprēķina summējot gala preču un gala pakalpojumu fiziskā apjoma reizinājumu ar izvēlētajā bāzes gada vidējām cenām. IKP neieskaita valsts, privātos transfertmaksājumus, darījumus ar vērtspapīriem, darījumus ar lietotām precēm. Tomēr parasti lieto **reālo IKP**, kurā tiek ņemta vērā inflācija, lai varētu salīdzināt preču un pakalpojumu daudzumu. **Nacionālais kopprodukts** apzīmē kādai valstij piederošās rūpniecības gadā saražoto gala preču un pakalpojumu vērtību.

Ne velti inflācija ir nodēvēta par negatīvu parādību, kas ietekmē daudzas mūsu dzīves jomas. Inflācijas laikā zaudē liela daļa sabiedrības: kreditori (ja procentu likmes nav noteiktas paredzot inflācijas tempus), iedzīvotāji, kuri saņem fiksētus ienākumus, pabalstu saņēmēji, jo inflācijas temps ir straujāks, kā šo ienākumu pieaugums, personas, kurām ir uzkrāti ienākumi, jo, ja procentu likmes ir zemākas par inflācijas tempu, tad ieguldītās naudas vērtība mazinās, nosacīti, bet arī termiņnoguldītāji, jo, lai gan valsts vērtspapīru, obligāciju un akciju cenas krītas, tās ir atkarīgs no tirgus cenas. Nenoliedzami, ka risinājums ir nepieciešams steidzami, jo radušos situāciju valstiskā līmenī nevaram radikāli mainīt nedēļu, mēnešu laikā. Diemžēl, nav viena noteikta, brīnumaina veida, kā likt inflācijai pazust, tieši tāpēc ir jāveic dažādu pasākumu komplekss, kas varētu mazināt šīs parādības negatīvās sekas, negraujot ekonomiku un tautsaimniecību. Šie pasākumi varētu būt monetārās politikas elementi (refinansēšanas likmes un rezervju normu paaugstināšana), fiskālā politika (nodokļu izmaiņas, budžeta izdevumu samazināšana), struktūrpolitika, kad tiek veicināta konkurence, darba algas izmaiņas, iesaldēšana, koriģētas administratīvi regulējamās cenas u.c.. Turpinājumā, konkrētāk, par monetāro un fiskālo politiku.

Monetārā politika. Šo politiku sauc par naudas piedāvājuma- kredītu- politiku. Tādējādi var ātrāk ietekmēt ražošanas līmeni, kopējo piedāvājumu. Latvijas Republikā galvenās (centrālās) bankas funkcijas veic Latvijas Banka. Centrālās bankas monetārās politikas galvenais uzdevums ir veicināt labvēlīgus makroekonomiskos apstākļus tautsaimniecības ilgtermiņa

attīstībai. Pasaules ekonomiskās attīstības pieredze rāda, ka labākais ieguldījums, kādu monetārā politika var dot ekonomiskās attīstības, nodarbinātības un finanšu stabilitātes veicināšanā, ir zemas inflācijas nodrošināšana. Uzturot cenu stabilitāti, centrālā banka rada stabilu un plānojamu uzņēmējdarbības vidi. Tādēļ vairākums pasaules valstu centrālo banku par savu galveno mērķi ir izvēlējušās zemas un stabilas inflācijas nodrošināšanu ilgtermiņā. Arī Latvijas Bankas monetārās politikas galvenais mērķis saskaņā ar likumu "Par Latvijas Banku" ir nodrošināt cenu stabilitāti valstī. Latvijas Banka šobrīd cenšas īstenot ierobežojošu monetāro politiku, protams, pieļaujamo pasākumu ietvaros- dažādām tirgus operācijām (refinansēšanas darījumu izsoles, kurās Latvijas Banka piešķir latu resursus pret vērtspapīru ķīlu), rezervju prasībām (kredītiestādēm noteikta daļa no piesaistītajiem ne-banku noguldījumiem jāglabā Latvijas Bankā), finanšu resursu noguldīšanas un aizņemšanās iespējām (aizņemties no Latvijas Bankas latu resursus pret vērtspapīru ķīlu uz nakti, kā arī noguldīt latu līdzekļus Latvijas Bankā uz nakti).

Fiskālā (nodokļu un budžeta) politika. Īstenojot šo politiku valdība var ietekmēt inflāciju un bezdarbu. Tā var mainīt nodokļus, valdības izdevumus un transfertmaksājumus. Valdības realizētā fiskālā politika ir vērsta uz stabilu makroekonomisko izaugsmi. Tādējādi valsts fiskālās politikas būtisks uzdevums ir sabalansēta budžeta izveide, un, lai to īstenotu, ministrijās tiek ieviesta stratēģiskā plānošana, kas nodrošinās, ka budžets tiek orientēts uz mērķu un rezultātu finansēšanu.

Šī brīža Latvijas ekonomiskās situācijas analīze.

Par kādas valsts ekonomisko stāvokli un stabilitāti, valsts attīstības un iedzīvotāju labklājības līmeni var spriest pēc IKP lieluma. Objektīvāk būtu salīdzināt reālo IKP lielumu, jo tas uzskatāmi parāda iedzīvotāju dzīves līmeni katrā valstī.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2007
Latvijas iekšzemes kopprodukts, milj. latu	4750.8	5219.9	5758.3	6392.8	7434.5	9059.1	11264.7

Tabulā sniegtajos datos parādīts, kā audzis IKP beidzamajos gados, kas, neapšaubāmi, ir labvēlīgs rādītājs. Diemžēl patēriņa cenu līmenis valstī no 2000. gada līdz 2007. gadam kopumā audzis par 54,3%. Šī gada sākumā inflācija ir sasniegusi 15,8% salīdzinoši ar 2007. gadā- 14,1%, 2006. gadā- 6,8%, 2005. gadā- 7%, 2004. gadā- 7,3%, 2003. gadā- 3,6%!

Šobrīd, 2008. gadā, inflācijas augšanas temps un tās procentuālā vērtība lielākoties būs atkarīga no piedāvājuma, kas ir - degvielas cenas, tās atkarīgas no pasaules tirgus cenām, administratīvi regulējamās, pārtikas produktu cenas, algu palielinājums, kā arī akcīzes palielinājums naftas, tabakas izstrādājumiem, inflācijas gaidas, ko ietekmē pēdējos gados strauji augošās cenas. Viens no ietekmējošiem un inflāciju veicinošiem faktoriem ir arī naudas plūsmas, kas ieplūst Latvijā caur Eiropas Savienības struktūrfondiem, naudas daudzumu apgrozībā palielina arī uz ārvalstīm izbraukušo cilvēku sūtītā nauda radniekiem un draugiem, kuras daudzums nav tieši precizējams, bet kopumā tas ir būtisks faktors, jo, kā zināms, no Latvijas izbraukušo iedzīvotāju skaits ir ievērojami liels. Šobrīd daudzi augsti kvalificēti strādnieki pamet valsti, gan solot atgriezties, kad ekonomiskā situācija būs

uzlabojusies, bet kas to uzlabos? Diemžēl nekas īsti netiek darīts, lai veicinātu darbaspēka atgriešanos un pat neizbraukšanu, tam taču būtu jābūt valsts interesēs. Latvijas ekonomiku nenoliedzami ietekmē arī ēnu ekonomika - tās īpatsvars, kas nav precīzi nosakāms, varētu būt no 16%- 40% un pat lielāks.

Kad lats ir piesaistīts eiro, fiksēts valūtas kurss, šī augstā inflācija krietni vien sadārdzina eksportētāju izmaksas, kas saistītas ar ražošanu. Latvijas eksportētāju konkurētspēja pasaules un reģionālajā tirdzniecībā ir jāpalielina un jānodrošina tās turpmākā attīstība, kas tādejādi netiek veicināta. Eksporta izaugsme šā gada pirmajos mēnešos jau būtiski atpalika no pērnā gada rādītājiem. Bet nevaram utopiski cerēt, ka kopējais IKP temps nesamazināsies vai pat augs, ja zinām, ka augsts inflācijas temps nespēj nodrošināt un ilgstoši uzturēt straujos izaugsmes tempus. Valdības atbilde uz notiekošajiem procesiem un iedzīvotāju pieaugošo neapmierinātību, pesimistiskajām nākotnes vīzijām tomēr tika sagaidīta. 2007. gada 6. martā Ministru Kabinets atbalstīja inflācijas samazināšanas plānu, kas vērsts uz vidēja termiņa mērķu sasniegšanu (inflācijas līmenis zem 3%), kā arī paredzot ātri īstenojamus pasākumus, politiskas izmaiņas. Daži no pasākumiem, kas tika īstenoti 2007. gadā, lai samazinātu inflāciju bija šādi: sastādīts valsts budžets ar pārpalikumu, palielināts nodoklis automašīnām ar motora tilpumu virs 3000 cm³ un ar nodokļiem aplikti spekulatīvie darījumi nekustamo īpašumu tirgū, ministrijās veikti funkcionālie auditi, nosakot pirmo iemaksu un VID izziņu uzrādīšanu - ieviesti ierobežojumi kredītēšanas pieaugumam. Tomēr, laikam ejot, jāsecina, ka valdības reakcija nav sniegusi pietiekami labus rezultātus, jo IKP tempi arvien samazinās. Ja tas novedīs pie IKP apjoma samazināšanās, tad pamatoti varēsim runāt jau par recesijas fāzi valsts ekonomikā. Vēl aizvien inflācija ir ļoti augsta, tāpat saglabājas tekošā konta deficīts, algu pieaugums ir salīdzinoši straujš, bet pietiekamu produktivitātes palielināšanos, kas būtu ļoti vēlama, nevaram nodrošināt.

Latvijas Bankas monetārās politikas galvenais mērķis ir veicināt labvēlīgus makroekonomiskos apstākļus tautsaimniecības ilgtermiņa attīstībai. Šobrīd, līdz iestāšanās brīdim Ekonomikas un monetārajā savienībā (EMS) Latvijas Banka nepārtrauc īstenot savus mērķus, bet tiem jābūt saskaņotiem ar Eiropas Savienības (ES) interesēm un tie nedrīkst kaitēt pārējo ES dalībvalstu attīstībai. Notiek gatavošanās eiro ieviešanai, kas nav iespējama pie tik augsta inflācijas līmeņa. Latvijā lats jau ir piesaistīts eiro (1 EUR = Ls 0.702804). Latvijas Banka lata svārstību robežas pret eiro noteikusi +/- 1%, tādejādi saglabājot lielāku lata stabilitāti attiecībā pret eiro. Viens no efektīvākajiem veidiem, kā mazināt inflāciju, stabilizēt makroekonomisko vidi, nezaudēt iedzīvotāju uzticību valsts ekonomiskajai politikai ir fiksēta valūtas kursa stratēģija, kas, kā citviet pasaulē pierādīts, pārejas ekonomikas valstīs, arī Latvijā, ir ļoti iedarbīga.

Idejas par inflācijas samazināšanas plānu realizācijas modelis.

Manuprāt, sabiedrības uzskats ir teju mītisks par notiekošajiem procesiem valstī, kas saistīti ar terminu „inflācija”. Aktīvākais pilsonis, labi ja skaļi nosodīs valdības vai bankas darbību

vai bezdarbību, kas nespēj savaldīt strauji augošo inflācijas procentu valstī, jo arī masu medijos runā vien par cenu celšanos un valdības plāniem. Kas tie par plāniem? Kā tas ietekmēs mani? Vai drīz lētāk būs uzturēt gotiņu, kā pirkt pienu tuvējā veikalā? Mana atbilde uz šiem jautājumiem, kas izskan nebūtībā ir vienkārša: „Nav viena brīnumlīdzekļa pret inflāciju. Tas ir relatīvi. Mēs varam tikai spert mazus solīšus, lai sasniegtu augstāku mērķi - radīt un veicināt cilvēkos ekonomisku domāšanu.” Var jau teikt, ka tas ir diezgan abstrakts jēdziens, jo jau vēsturiski šī ekonomiskā domāšana mums ir salīdzinoši zemā līmenī. Mums jābeidz dzīvot un domāt īstermiņā. Jaunajām paaudzēm pamazām jāmainās un jāpāriet no patērētāja domāšanas uz vidēja termiņa vai ilgtermiņa domu gājieni un rīcību motīviem, jo jau pēc dažiem gadiem šie jaunieši būs pilntiesīgi strādājošie - patērētāju sabiedrības liela daļa. Tas nav iemācāms mēnešu, bet gan gadu laikā. Šim racionālismam ir jābūt gluži kā dzīvesveidam, ko pārmanto paaudzes.

Mēs bieži vien dzirdam pensionāru pārmetumus par zemajām pensijām, kas pat vairs nav cilvēcīgas un nenodrošina primārās vajadzības. Un pamatoti. Taču cilvēki ar šiem limitētajiem ienākumiem, par kuriem oficiāli izdzīvot nemaz nav iespējams (jo tie ir zem iztikas minimuma) ir iemācījušies to izdarīt. Tā izpaužas pensionāru sīkstums, jo viņus ir audzinājusi dzīves skola, kura Tevi piespiež, ja nespēj, pielāgoties pārmaiņām. Un cilvēki dzīvo. Arī par stipriniecīgiem, gandrīz smieklīgi zemiem līdzekļiem cilvēki dzīvo. Jo, ja neiemācīsies, tad neizdzīvosī. Tieši šī sabiedrības daļa zina, kur ko, kādā iepakojumā, nopirkt lētāk. Diemžēl, šī prasme izdzīvot, limitējot savus izdevumus, nav vairākumam cilvēku ar vidējiem un augstiem ieņēmumiem, kuri bieži vien pat neievēro cenu kāpumus un kritumus par dažiem santīmiem.

Pieprasījuma inflāciju varētu nedaudz ietekmēt informatīvi un izglītojoši pasākumi. Ne jau skaitļi, procenti un koeficienti būs tas, kas spēs likt aizdomāties lielai daļai sabiedrības. Bet arī par teorētisko pusi vajadzētu informēt pašu patērētāju - ka šis cenu kāpums ir atkarīgs no ikviena. Ļoti daudzus ietekmē tieši šīs inflācijas gaidas, kas ir viens no būtiskiem cenu kāpuma iemesliem šobrīd, kad nauda netiek uzkrāta, gluži pretēji - tērēta tagad, jo, redz, viss jau kļūst dārgāks! Tad kāpēc dārgākas nekļūst luksusa preces? Tāpēc, ka tiek nodrošināta pietiekama konkurence. Cilvēki prot rīkoties ar savu naudu un pārdevējs nevar atļauties uzlikt savu, absolūti neadekvātu cenu. Sak', kāpēc pirkt par lielāku naudu, kā es to pašu varu iegādāties kaimiņos par zemāku cenu! Notiek informācijas maiņa, aprite, cilvēki ir izglītoti un ieinteresēti, kur paliek viņu nopelnītā nauda.

Kāpēc cenas tiek celtas konstanti, šķiet, pārspīlēti? Protams, tas atkarīgs no piedāvājuma inflācijas, bet to ir ļoti grūti ietekmēt nelielas ekonomikas ietvaros, jo tas nereti atkarīgs no reģionālajām vai pasaules resursu cenām. Pietiekamu, patiesu un nepieciešamu konkurenci nodrošināt salīdzinoši mazā ekonomikā arī ir stipri sarežģīti. Kaut arī Francijā, piemēram, pamatoti tiek veikta izmeklēšana par cenu palielināšanu lielveikalos savtīgā, peļņas gūšanas nolūkā. Latvijā šā brīža aktualitāte ir sieriņš „Kārums” un radītā ažiotaža. Uzņēmums „Rīgas Pienaaimnieks” pazeminājis šī izstrādājuma cenu, jo samazinājās biežpiena sieriņa ražošanā vajadzīgo izejvielu cenas, no kurām svarīgākā ir piena cena. Taču tas nenozīmē, ka cena tiks samazināta visās tirdzniecības vietās, jo pārdevējs bieži vien nespēj atteikties no vēlmes nopelnīt vairāk. Cilvēki pat nepamana, par cik cenas tiek palielinātas, tirgotāji bieži vien ir

negodīgi un savu uzcenojumu palielina aizbildinoties ar straujo inflācijas tempu. Un patērētājs turpina pirkt, vien pakurnēt par to, ka viss tik dārgs. Un pieprasījums nemainās, dažām precēm pat aug, un, loģiski, aug arī piedāvājums.

Tātad, mans piedāvājums ir izveidot informatīvu mājas lapu internetā, kuras mērķis būtu nodrošināt precīzas un savlaicīgas informācijas sniegšanu par dažādu patēriņa (sākotnēji pārtikas) preču cenu izmaiņām Latvijas tirdzniecības vietās un būtiskākajām cenu izmaiņām pasaules tirgū. Tas saistītu pusaudžu uzmanību un strādājošos, jo internets kļūst aizvien pieejamāks, turpinās kļūt lētāks, kvalitatīvāks. Kāpēc daļa no izvēlētās mērķauditorijas ir tieši jaunieši pusaudžu gados? Tāpēc, ka arī viņi veido vērā ņemamu pieprasījumu un katrs mēs esam patērētājs un, kā jau minēju, pēc dažiem gadiem audzināsim paši savus bērnus - nākamo potenciālo patērētāju paaudzi. Vecāki piešķir savām atvasēm kabatas naudu, tā, protams, tiek tērēta nedomājot, vai ļoti reti aizdomājoties, par to, kā optimizēt savus izdevumus, ko varētu nosaukt par šo ekonomisko domāšanu. Šajā mājas lapā ievietotu informāciju par to, kas ir inflācija, kā to aprēķina, kādi ir tās cēloņi un sekas. Varētu iekļaut arī informatīvus rakstus un intervijas ar banku, valdības pārstāvjiem, kredītēšanas speciālistiem, finansistiem, kā arī citu valstu pieredzi - tieši saistībā ar dzīves kvalitāti un tās paaugstināšanu.

Ik mēnesi, apsekojot lielveikalus, pārtikas veikalu ķēdes Rīgā un Latvijas rajonos, salīdzināt un apkopot noteiktu produktu cenas konkrētās tirdzniecības vietās, mēs varētu iegūt un publicēt noderīgu, pat svarīgu informāciju, kur, ikdienā nepieciešamo, nopirkt lētāk. Šie produkti varētu būt piena produkti (krējums, piens, biezpiens, siers u.c.), maizes, konditorijas izstrādājumi, zivju, gaļas izstrādājumi, kā arī dzērieni, sulas, saldumi, augļi un dārzeņi. Salīdzināt konkrētu firmu produktu cenas un apkopot tās tabulā. Tas notiktu neatkarīgi no ražotājiem un attiecīgajām tirdzniecības vietām, jo tā nebūt nav reklāma, bet gan reālās situācijas atspoguļojums. Šīs cenas varētu pētīt un apsekot speciāli veidota grupa, līdzīgi, kā tiek apzināta vajadzīgā informācija par patēriņa cenām. Tas tiek darīts organizēti un sistemātiski Rīgā un visā Latvijā. Apkopojot šāda veida informāciju, patērētājam tiktu dota iespēja izvēlēties, kur un ko pirkt lētāk, kas samazina viņa izdevumus un ļauj pieņemt pamatotus lēmumus par saviem pirkumiem. Tas, iespējams, tiks izvērtēt un mainīt ierastās iepirkšanās vietas, jo, piemēram, lielveikali ir ērtāki, bet preces un pakalpojumi nereti - dārgāki. Cerams, pircēji kļūs izvēlīgāki, kas varētu izskaust pārdevēju nepamatotus uzcenojumus. Cilvēkus, kuriem nav pieejams internets, šī informācija varētu sasniegt ar masu mediju, iespējams - bezmaksas avīžu („5min”, jauniešu avīzē „Ozons”, „Info avīze”) palīdzību. Ievietojot šīs cenu salīdzinošās tabulas, patērētājam ir iespēja racionālāk iztērēt naudu par vajadzīgiem produktiem. Piemēram, braucot uz mājām, iepirkties nevis ierastajā veikalā, bet gan citā tuvējā, kur atsevišķi produkti nopērkami lētāk.

Ja mēs katrs spētu loģiski un pamatoti izvērtēt savus izdevumus, kas ir, kas nav primārs un kopumā nepieciešams, tad kopā mēs spētu veikt sabiedrības kā veseluma ieguldījumu mūsu pašu nākotnē, drošībā, stabilitātē un inflācijas līmeņa samazināšanā. Jo pārdevēji mūs vairs nespētu apkrāpt mūsu pašu nezināšanas un neinformētības dēļ un izdevumu samazināšana par dažiem santīmiem dienā ilgtermiņā dod ievērojamu ieguvumu. Jo ne jau inflācija ir tā, kas

mums jāuzveic, šobrīd šo procesu gandrīz nav iespējams krasi ietekmēt. Mums ir jānāca un jāiemācās pašiem domāt par savu dzīves kvalitāti. Šībrīža patiesajos apstākļos to jācenšas nezaudēt un varbūt pat paaugstināt.

Ilgtermiņā.

Šo izveidoto mājas lapu internetā var pilnveidot, attīstīt, bet noteikti saglabāt, jo šis piedāvātais risinājums nebūtu nesamērīgi dārgs, bet varētu sasniegt pietiekami lielu un intelektuālu cilvēku skaitu. Vajadzētu izvērst arī šīs informatīvās sadaļas presē, turpinot atgādināt patērētājam, kas tieši ir inflācija. Ilgākā termiņā informāciju par cenām konkrētiem produktiem varētu sūtīt un apkopot tirdzniecības ķēžu darbinieki, vienīgi būtu salīdzinoši grūti izvērtēt, vai šī informācija tiešām ir patiesa konkrētajā laika periodā un, ka tas netiek darīts reklāmas nolūkā. Tādejādi nevajadzētu algot neatkarīgu darba grupu, tomēr, iespējams, ilgtermiņā tas atmaksātos. Iespējams, vajadzētu piesaistīt brīvprātīgos aktīvistus, kas regulāri apkopo šo informāciju vai arī strādāt ar jau pieminēto patēriņa cenu izlases apsekojuma darba grupu. Minētajā mājas lapā iespējams cilvēkus aicināt pārtikā lietot veselīgus produktus un samazināt neveselīgas pārtikas īpatsvaru ikdienas uzturā.

Ņemot vērā citu valstu pieredzi, arī Latvijā varētu radīt vietu, kur cilvēki var lēti nopirkt vai samainīt sev vajadzīgas lietas. Tas var notikt arī internetā, līdzīgi kā, jau esošajos, interneta veikalos. Katram mums mājās ir kāda lieta, kas vairs nav noderīga, kas mums ir uzdāvināts vai, ko nekad pat neesam izmantojuši. Nekrājot šīs nevajadzīgās lietas bēniņos, pagrabos vai garāžās, mēs tās lēti pārdodam vai samainām pret ko citu, ko veikalā nopirkto vairakkārt dārgāk. Šis gan ir netiešs pasākums, kā veicināt cilvēku racionalitāti, bet tomēr ļoti noderīgs, jo, attiecīgi, tiek samazināts arī atkritumu daudzums, ko izmetam, pat nepārstrādājot otrreiz. Jo ne jau vienmēr mums ir vajadzīgi populāru zīmolu jaunākie izstrādājumi, kas ir īstermiņa domāšanas paraugs, tā mūs iespaido reklāmas un komerciālie pasākumi, kas spēlējas ar cilvēka psiholoģiju. Tieši globālā, ilgtermiņa domāšana ļaus mums tuvoties attīstītāko valstu līmenim, bet tam jānotiek pakāpeniski, secīgi un pārdomāti.